

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРАДІЖКАМ, ВЧИНЕНИМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Хоменко Андрій Анатолійович

*здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії),
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Ковальов Руслан Валерійович

*здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії),
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Основою інформаційно-аналітичних заходів запобігання крадіжкам в умовах воєнного стану в Україні є результати кримінологічних та соціологічних досліджень, статистичні дані та інші джерела інформації, зокрема: повідомлення про злочин (в т.ч. і в медіа), матеріали кримінальних справ та дані отримані в ході оперативно-розшукових дій, зокрема, подання слідчого та органу внутрішніх справ яке містить рішення щодо виявлення та вжиття заходів з усунення умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень та покладає на посадових осіб обов'язок їх усунути [6, с. 136].

Узагальнення відповідної інформації сприяє не тільки визначенню стану злочинності, але й дослідженню питання ефективності застосування заходів запобігання крадіжкам. Наприклад, зі статистичними показниками такого виду кримінальних правопорушень, як крадіжка можна ознайомитися у офіційних звітах та на платформах правоохоронних органів України. Так, на сторінці Офісу Генерального прокурора діє інтерактивна мапа облікованих кримінальних правопорушень з показниками злочинності за окремими категоріями кримінальних правопорушень та показників регіонів/районів/громад у загальній кількості та кількості кримінальних правопорушень на 10 тис. населення. Наведемо приклад такої мапи по відношенню до облікованих крадіжок (без показників крадіжок з квартир та автомобілів) за період січень-квітень 2024 р. на 10 тис. населення.

В межах даного дослідження наведемо приклади організаційних заходів та заходів, що впливають на криміногенні фактори в залежності від різновиду крадіжок та інших ключових ознак [7, с. 148].

Реакційне запобігання крадіжкам. Кримінальне покарання виступає складовим елементом системи запобігання кримінальних правопорушень,

зокрема, застосування кримінального покарання має певний вплив на запобігання крадіжок, оскільки це сприяє ізоляції злочинця від суспільства, його виправленню та має профілактичний психологічний вплив на членів суспільства в цілому. Проте, застосування виключно кримінального покарання, як заходу запобігання крадіжок є низькоефективним, оскільки ще за часів середньовічної Русі за крадіжку передбачалося вирізання ніздрів або таврування, повторно скоєну – відсікання кінцівок, вчинену в третій раз – смертну кару, що загалом мало впливало на рівень крадіжок у той період [5, с. 121].

Віктомологічне запобігання крадіжкам. Важливим для запобігання кримінальним правопорушенням є визначення віктомологічних ознак потенційних жертв кримінального посягання, які в певних життєвих ситуаціях можуть стати потерпілими від злочинних дій. Такі особистісні характеристики потенційних жертв повинні бути враховані під час розробки та вдосконалення методики запобігання крадіжок, тому, одним із заходів запобігання крадіжкам є т.з. віктомологічне запобігання яке включає в себе заходи зниження рівня індивідуальної чи групової віктимності жертв даного виду кримінального правопорушення. Зокрема, на думку О.В. Сіренко «віктомологічна профілактика – це система взаємопов'язаних, організаційно забезпечених державних, громадських та індивідуальних заходів, спрямованих на виявлення та усунення або нейтралізацію чинників, які формують особисту чи масову можливість стати жертвою злочину» [3, с. 310].

Запобігання крадіжкам вчиненим дітьми. Причинами крадіжок серед дітей можуть бути нерозуміння, що скоюється крадіжка (3–5 років), бажання спробувати вчинити щось нове бо мати у власності привабливі для дитини речі (6-10 років), вплив груп однолітків, булінг, відсутність кишенькових грошей, недостатня увага з боку батьків (підлітковий вік). Заходами запобігання та профілактики крадіжок серед дітей є задоволення економічних та емоційних потреб дитини, зокрема, придбання необхідного для дітей, надання кишенькових грошей, приділення увагу та проведення більше часу разом, проявлення підтримки та ін. [7].

Запобігання крадіжкам в корпоративній сфері. Як зауважує А. Романюк «крадіжки майна компаній найманими працівниками під час виконання трудових обов'язків – одна із суттєвих проблем українського бізнесу» [8].

Крадіжки у корпоративній сфері обумовленні рядом причин, зокрема неналежним рівнем корпоративної культури, відсутністю системи моніторингу ризиків та контролю, бажанням працівників підвищити свої доходи, недоліками управління та бізнес-процесів, відсутністю чітко регламентованого внутрішнім нормативними актами порядку руху товарно-матеріальних цінностей та методів контролю власника за ним,

діяльність в межах корпорації організованої злочинності, неправомірне списання матеріально-технічних цінностей, отримання т.з. «відкатів» від компаній-підрядників, тривалий процес доведення вини злочинця та відшкодування шкоди на основі проведення досудового розслідування та вступу у законну силу судового обвинувального вироку, поява нових предметів крадіжок (наприклад, об'єкти права інтелектуальної власності, ноу-хау, об'єкти промислової власності) ін. [8, с. 128].

Крадіжка – це кримінальне правопорушення, яке характеризується, як таємне викрадення майна пов'язане із незаконним оборонням чужого майна на користь винного або інших осіб. Крадіжка за ступенем суспільної небезпеки та шкідливості менш небезпечне діяння, ніж розбій і грабїж, а з точки зору кримінології складає значний відсоток від загальних показників злочинності та має вплив на її структуру. Запобігання злочинності – це комплексна система дій державних органів та елементів громадянського суспільства, яка ґрунтується на внутрішньо-зовнішній діяльності держави і політиці превенції та спрямована на запобігання злочинності та використовує спеціально-кримінологічні заходи відвернення та/або припинення кримінальних правопорушень. Запобігання крадіжкам має форму загально-соціального і спеціально-кримінологічного запобігання, які ґрунтуються на загальних і індивідуальних мірах. Запобігання крадіжкам реалізовується шляхом застосування інформаційно-аналітичних, організаційних заходів та заходів, що впливають на криміногенні фактори. Основою інформаційно-аналітичних заходів запобігання крадіжок є результати кримінологічних і соціологічних досліджень та інших джерел інформації, статистичні дані узагальнення яких сприяє не тільки визначенню стану злочинності, але й дослідженню питання ефективності застосування заходів запобігання крадіжкам. Застосування організаційних заходів та заходів, що впливають на криміногенні фактори в залежності від різновиду крадіжок та інших ключових ознак, зокрема, вікомологічних характеристик потерпілим від крадіжки осіб, осіб правопорушника, місця та умов вчинення крадіжки та ін.

Література:

1. Резніченко Г. С., Матвієнко О. В. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам: загальнодержавний і регіональний виміри. *Юридичний бюлетень*. Випуск 17. 2020. С. 294–302. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f3197cc0-b879-4f04-9119-996c92a75af0/content> (дата звернення: 16.04.2024).

2. Волкова С. Чому діти крадуть та як з цим боротися – поради психолога. URL: https://ye.ua/syspilstvo/65550_Chomu_diti_kradut_ta_yak_z_cim_borotisy___poradi_psihologa.html (дата звернення: 11.04.2024).

3. Романюк А. Погано лежало: як попередити крадіжки в компанії. *MIND*. URL: <https://mind.ua/openmind/20216730-pogano-lezhalo-yak-poperediti-kradizhki-v-kompaniyi> (дата звернення: 10.04.2024).

4. Кисельов А. Корупція усередині компанії: методи захисту. *LIGAZAKON*. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/196992_yak-zakhistiti-bznes-vid-shakhraystva-zlovzhivan--kradzhok-personalu (дата звернення: 12.04.2024)

5. Капустіна К. Як захистити господарство від крадіжок: філософія від AgroOnline. <https://kurkul.com/spetsproekty/922-yak-zahistiti-gospodarstvo-vid-kradijok-filosofiya-vid-agroonline> (дата звернення: 15.04.2024)

6. Дмитренко Н. А., Шкута О. О. Злочинність у Збройних Силах України: кримінологічна характеристика та запобігання : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 186 с. <https://dspace.oduvs.edu.ua/bitstreams/db467388-632a-4f75-9874-753c9a465f31/download>

7. Halunko Vira, Shkuta Oleh, Predmestnikov Oleh, Petrenko Nataliia, Holenko Nina. (2021) International experience in assessing the effectiveness of law enforcement agencies in crime prevention (Зарубіжний досвід оцінки ефективності правоохоронних органів у сфері запобігання злочинності) *Cuestiones Políticas*. Vol. 39 №º 68 (enero-junio 2021). P. 343–355. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/35419/37520>

8. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes (Зарубіжний досвід запобігання військово-економічній злочинності). *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8, № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2022). P. 185–190. <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>